

Folytatása következik?

Takarékon a
Fiatal Képzőművészek Stúdiója

CSORDÁS LAJOS

Megszűnés küszöbére került a nagy múltú Fiatal Képzőművészek Stúdiója Egyesület (FKSE) – járta be a sajtót a hír december elején. Az egyesület közleménye szerint a függetlenek számára kedvezőtlen kultúrpolitikai légkörnek köszönhető, hogy az ellehetetlenülés közelébe kerültek. Válságnyilatkozata megjelenése után az FKSE a Népszava érdeklődésére még egyértelműbben fogalmazott: a 2010 óta kialakult finanszírozási struktúra hozta nehéz helyzetbe őket, mivel „a kulturális minisztérium megszűnése és a Nemzeti Kulturális Alap (NKA) önállóságának elvesztése óta a szakmai alapú kultúrafinanszírozás rendszere kiszámíthatatlan”. Mindezt az egyesület honlapján olvasható éves közhasznúsági jelentések is alátámasztják. Ezekből kiderül, hogy központi költségvetési támogatásuk az utóbbi években ugrásszerűen visszaesett: 2013-ban 13,2 millió, 2014-ben 7,5 millió, 2015-ben 4,5 millió, 2016-ban viszont már csak 2,2 millió volt. Az elmúlt éveket átlagosan 2-3 millió forintos veszteséggel zárták. Mindezt tetézte, hogy az FKSE 2015 óta bojkottálja az NKA pályázatait is tiltakozásul az ellen, hogy 2015. január 1-től az NKA szakmai kollégiumaiban többséget szereztek az MMA delegáltjai.

Hozzá kellett nyúlni a vésztartalékhoz

Bojkottjuk lényegében gazdasági éhségstrájkknak bizonyult, bár nem túl nagy összeg elvesztéséről volt szó. 2014-ben, a bojkott előtti évben például 3 millió forintnál alig valamivel több volt a különböző programokra elnyert NKA-támogatásuk, amelyre a következő évben már nem pályáztak, mivel nem akarták ezzel a maguk részéről legitimálni az MMA térdnyerését.

A jelenlegi helyzetet Salamon Júlia, az FKSE vezetőségi tagja vázolta fel egy forró tea mellett a Rottenbiller utcai központjuk jéghideg kiállítótermében. „A Stúdió az NKA-tól befolyó összeget korábban az éves kiállítási programjára fordította, amelyet itt a Stúdió Galériában és a Képiró utcai Laborban valósított meg. Két éve azonban az FKSE közgyűlése úgy döntött, hogy nem szeretne a továbbiakban NKA-forrásra pályázni. Onnantól a kiállítások, vagyis a szakmai program finanszírozása nehezzé vált. Jelenleg az EMMI-től érkezik évről évre egyre csökkenő mértékű fenntartási költség, jön pénz néhány európai pályázatból, illetve vannak saját bevételeink: bérleti díj, egyesületi tagdíj, az egy százalékok. Ezek adják össze az éves büdzsét. Tizenhárom és fél millió az éves költségvetésünk nagyságrendileg, ebből tizenegy millió körüli bevételt ki tudunk termelni. A hiányunk nagyjából kétféle forrásból volt az elmúlt években. A kiadások jelentős részét az ingatlanbérlet és -fenntartás (például a Rottenbiller utcai helyiségeinket is az önkormányzattól béreljük), továbbá a két állandó munkatársunk bérköltsége teszi ki. Az állandósuló hiány miatt az utóbbi évek hiányát mindig ki kellett pótolni abból a tőkéből, amelyet még a 90-es évek elején a Stúdió Galéria akkori vezetője, Bencsik

fotó: Zsámboki Miklós

Az FKSA-gyűjtemény dokumentálása

fotó: Salamon Júlia

Az FKSA-gyűjtemény dokumentálása és átstrukturálása

fotó: Salamon Júlia

Barnabás képzett. Ez a plusztartalék pedig 2018 elejére el fog fogyni. Míg korábban a szakmai programok veszélybe sodródása miatt kongattuk a vészharangot, most már azért, mert az egyesületnek fel kell adnia a fizikai térrel és alkalmazottakkal való működését. A fenntartása került veszélybe.”

Van információjuk arról, miért csökken a minisztériumi támogatás? – kérdezzük.
„A minisztériumi pénz azért is lett kevesebb, mert a szétosztandó állami keret hosszú idő óta nem emelkedett, miközben egyre több rá a jelentkező. Egyrészt persze jó, hogy szénesedett a kulturális színtér, de nincs felmérve, hogy a támogatási összeg mire elég. Míg a 90-es években tízmilliós nagyságrendű volt a minisztériumi támogatás, addig ma ennek reálértékben a tizede.”

Megtalált identitás és a befektetési alapok

A Fialat Képzőművészek Stúdiójának történetét 1958-as megalakulása után sokáig meghatározta a hatalom anyagi és ideológiai befolyása. Az első három évtizedében állami felügyelet alatt, a Művészeti Alap részeként működött. Éves kiállításainak anyagát hol szigorú, hol kevésbé szigorú zsűri hagyta jóvá (ritka kivételtől eltekintve, mint amilyen például a zsűri nélküli 1966-os Stúdió-kiállítás volt, amelyen áttörésszerűen jelenhetett meg a hazai neoavantgárd). A képzőművészet aktuális világtendenciái ezeken a Stúdió-tárlatokon

a 80-as évekig csak kisebbségben mutatkozhattak meg (például a 70-es évek végétől a hagyományos formák mellett megjelenő installációk révén). Minden korlátozás ellenére a 80-as évek legvégén Vígh Tamás szobrász a szervezetet „a magyar képzőművészet fontos és szellemileg önálló fórumaként” határozta meg.

Valóban önállóvá a rendszerváltáskor vált a Stúdió, amikor egyesületté alakult, és elszakadt a Művészeti Alaptól. Tagsága belépett az egyesületbe, több száz darabos műgyűjteménye pedig a 90-es évek elején életre hívott Fialat Képzőművészek Stúdiója Alapítvány (FKSA) gondozásába került.

„Lényegében akkor vált felnőtté a szervezet, akkor kellett minden olyan ingatlannal, infrastruktúrával, amely rendelkezésre állt, elkezdni felelősen foglalkozni – emlékszik vissza Bencsik Barnabás, a Ludwig Múzeum későbbi igazgatója, aki 1990-től kilenc éven át vezette az FKSE akkor még meglévő, Bajcsy-Zsilinszky úti kiállítóhelyét, a Stúdió Galériát. – Az FKSE a 90-es években megtalálta az identitását is, ami a sikerének titka lett. Megtalálta a szerepét, és be tudta tölteni azt a funkciót, amelyre igény volt a hazai szcénában, vagyis segíteni a folyamatosan érkező fiatal művészgenerációk szocializációját és nemzetközi integrációját. Igazán fontos volt a nemzetközi közeg felfedezése. A 90-es éveknek talán az volt a legnagyobb eredménye, hogy sikerült a fiataloknak nagyon sok irányba nemzetközi kapcsolatokat kiépíteni, ennek révén bekerülhettek a nemzetközi színtérre. Voltak hosszú távú, két-három éves együttműködési projekteink a British Council támogatásával Londonnal, a Pro Helvetia támogatásával Svájjal vagy Hollandiával. Sok művész, például Csörgő Attila, Lakner Antal, Németh Hajnal, Nemes Csaba,

Kicsiny Balázs, aki azóta nemzetközi karriert futott be, ekkor és itt kezdte az ismerkedést ezzel a világgal, itt tanulta meg, miként kell egy portfóliót összerakni, hogyan kell egy nemzetközi kurátorral beszélgetni, hogy kell prezentálni a saját művét, hogy az érdekes legyen nemzetközi összefüggésben is.”

És az a bizonyos tartalék? Mi volt, és miből képződött az egyesület máig emlegetett és épp most fölemész-
tődött tartaléka, melyet a fiatalok az

akkoriban, 94–95-ben elég jók voltak a megtérülési mutatók. Ha akkor betett volna valaki néhány tízmilliót, akkor nem kellene többet az egyesület anyagi problémáival foglalkozni, akkora lenne a kamatozó tőke. Hogy miből jött a mi befektetett milliónk? Akkor még volt közpénztámogatás, másrészt pedig nemzetközi projektekből. Többször volt, hogy egy-két milliót meg tudott spórolni az egyesület, amit befektetési alapokba fektettünk, és ezek szerint jól tettük. Én ezt csak javasolni tudom ma is.”

fotó: Salamon Júlia

Az FKSA-gyűjtemény dokumentálása és átstrukturálása

ön nevéhez kötnek? – érdeklődtünk Bencsik Barnabástól. „Ezek nyílt végű befektetési alapok voltak. Talán OTP-papírok, ha jól emlékszem. Egyébként engem is meglepetésként ért az információ, hogy az a pénz most fogyott csak el. Nem volt ez nagy összeg, s tulajdonképpen ez az, ami utólag visszagondolva döbbenetes, hogy milyen kevésből meg lehetett volna oldani örök időkre ezeknek a szervezeteknek a problémáját. Hiszen ez a legegyszerűbb gazdálkodási modell, amit az amerikai közegben a legnagyobb intézmények is gyakorolnak. Vagyis elhelyezünk egy alaptőkét egy komoly profitot hozó befektetési formába, és a hozamokból élünk. Amit mi akkor befektettünk, az mindössze néhány millió volt, bár

Az egyetlen hely a művészé szocializálódáshoz

Az FKSE-be nem lehet csak úgy bekerülni. Tagfelvétel van, a vezetőség nézi át a jelentkezők portfólióit. A tagság nem kötődik egyetemi végzettséghez, lehet a jelentkező autodidakta is. A teljesítmény és a referencia számít. Az egyesületnek ma mintegy ötszáz tagja van. A harmincöt év alatti aktív tagság kétszáz fő, és mellettük van még mintegy háromszáz szenior tag a harmincöt évnél idősebb korosztályból. Nemcsak a múltja jelentős tehát az egyesületnek, hanem a mérete is: nagyobb a tagsága, mint a Magyar Művészeti Akadémiának. De vajon mi a szerepe, és mekkora a súlya ma? Mennyire releváns az FKSE a pályakezdés szempontjából? – szegezzük a kérdést Salamon Júliának. „Szerintem nagyon, mert nincs más ilyen szervezet, amely a pályakezdő művészek orientációját segítené. Nívót is jelent bekerülni ide. Szakmai mérföldkönek is nevezhetném. Jellemzően van egy

foto: Marcsi Balázs

Támogatói buli

ötven fő körüli aktív mag, akik elkötelezettek a szakmai program irányában, sokan viszont csak meglérik azt a mérföldkövet, hogy ide bekerüljenek, és beérik ezzel a presztízzsel. A Stúdió-tagság előny lehet például egy rezidenciaprogramra való jelentkezésnél, de sok szálon segíti a fiatal alkotók láthatóságát is. Szóval, igen, ma is számít, hogy az ember FKSE-tag-e, vagy hogy az volt-e.”

„Szerintem most még nagyobb és még fontosabb a Stúdió szerepe – mondja

Nem bojkottálják tovább az NKA-pályázatokat

De vajon megmarad-e az FKSE? Hogyan képesek kezelni a válságot? A kialakult helyzet az egyesületnél személycserékkel is járt. Decemberben a Stúdió korábbi vezetője, Simon Zsuzsanna lemondott, és Lódi Virág lett az új elnök, a kilábalás lehetőségeit azonban továbbra is együtt keresik. „Az elmúlt negyedévben az egyesületen belül elindult a mentőakció – fogalmaz Salamon Júlia. – A Rottenbiller utcai ingatlanon belül csinálunk egy kisebb strukturális átalakítást, hogy több műtermi részt tudjunk kiadni. A kiállítótérbe emelünk egy gipszkarton kubust, s ebbe helyezzük át az alapítvány mintegy ötszáz darabos műgyűjteményét, hogy annak helyét felszabadíthassuk

Az FKSA-gyűjtemény dokumentálása és átstrukturálása

foto: Salamon Júlia

Bencsik Barnabás, – és drámai, ahogy az elmúlt négy-öt évben teljesen leépült a kortárs művészet intézményrendszere. Nincs olyan tér, ahol a fiatalok művészé tudnak válni, legalábbis momentán nem nagyon látszik ilyen. A galériás intézményrendszer képtelen ezt kezelni. A nagy intézmények sem tudnak ezzel mit kezdeni, ha egyáltalán a fiatal művészek ott ki akarnak állítani, mert a Múcsarnokban például nem nagyon akarnak. A Stúdió pedig egy ilyen közeget tudott biztosítani, valószínűleg ez is volt az utóbbi sikeres húsz-huszonöt évének a titka. Szükség volt rá, mert az új generációk ezen keresztül szocializálódtak, és van egy fontos minőségi szűrő funkciója is: a pályázatain és szakmai programjain keresztül folyamatosan biztosítja a tehetséges művészek kiválasztódását.”

kiadható műterem számára. Tehát egyrészt a kiadható műtermeink számának növelésében gondolkodunk. Fontos lehet, hogy elkezdtünk a NIOK Alapítvánnyal egy év eleji Adjukössze.hu-kampányt. Szeretnénk, hogy a vészharang kongatása helyett a közösségi finanszírozás kommunikálása erősödjön. Decemberben a tagságon belül munkacsoportok alakultak, melyeknek a támogató keresése, a közösségi finanszírozási kampány szervezése, a helyszínen belüli átalakítás a feladata. Bizakodónak mondhatjuk magunkat, mert sikerült összefogást generálni a nehéz helyzetből.”

A hosszabb távú elképzelések mellett gyorssegélyt jelentett a hagyományos karácsony előtti Patron-vásár, amelyből közel egymillió forint folyt be. Ezt kiegészítette az Art Magazin által a Fészek Klubban rendezett aukció félmilliós bevétele, továbbá jött némi pénz az ünnepek előtti támogatói buliból is.

Fordulatot vett viszonyulásuk az NKA-pályázatokon való induláshoz is. „A kultúrpolitikai helyzethez és az MMA térnyeréséhez való hozzáállásunk nem változott – szögezi le Salamon Júlia –, viszont a legutóbbi közgyűlés úgy döntött, hogy ha vannak még megnyerhető állami források, azt ki kell használni.”